

EVROPSKA UNIJA – BOSNA I HERCEGOVINA

6. SASTANAK PODODBORA ZA PROMET, ENERGIJU, OKOLIŠ I REGIONALNI RAZVOJ

SARAJEVO, 24. APRIL 2023. (VIRTUALNI SASTANAK)

Preporuke Evropske unije

OKOLIŠ

Horizontalna pitanja i međunarodne konvencije

Opće preporuke za okoliš i klimatsku politiku:

- BiH se poziva da u potpunosti provede Sofijsku deklaraciju o Zelenoj agendi za Zapadni Balkan, te da intenzivira aktivnosti u pravcu kružne, klimatski neutralne, resursno učinkovite i konkurentne ekonomije.
- Pod vodstvom MVTEO-a, a na osnovu usaglašenog jedinstvenog integrisanog plana (3. kvartal 2023.), BiH treba hitno otpočeti da provodi Strategiju aproksimacije propisa pravnoj stečevini EU u oblasti zaštite okoliša (EAS) koja je usvojena u maju 2017. Ovim bi se postigla usklađenost s promjenama pravnih propisa EU i u skladu s tim osigurala revizija, preuzimanje i provedba propisa o zaštiti okoliša u cijeloj zemlji. Potrebno je izvještavati o napretku na godišnjoj osnovi.
- Nakon dopune cjelodržavne Strategije, BiH treba usvojiti konsolidiranu cjelodržavnu Strategiju zaštite okoliša i Akcioni plan (4. kvartal 2023.) kako bi se osiguralo dobro strateško planiranje u sektoru okoliša i koordinirana i usklađena provedba.
- BiH treba osigurati usklađenost propisa u cijeloj zemlji sa direktivama o procjeni uticaja na okoliš (EIA) i o strateškoj procjeni uticaja na okoliš (SEA) (4. kvartal 2023.) i značajno unaprijediti njihovu provedbu, kao i provedbu odredbi koje se odnose na javni pristup informacijama o okolišu i učešću javnosti u procesu donošenja odluka.
- Da bi ostvarila napredak u oblasti zaštite okoliša, unaprijedila zaštitu okoliša i uskladila propise sa *acquisom* EU, BiH treba ojačati svoje administrativne kapacitete i sisteme praćenja, te znatno unaprijediti međuinstitucionalnu koordinaciju među relevantnim vlastima.
- BiH treba pružiti jasne, dosljedne i konsolidovane informacije o ostvarenom napretku, što trenutno nedostaje, kako bi se izbjegle fragmentirane ili zasebne nekoordinirane aktivnosti.
- Kako bi se unaprijedila provedba konvencija o zaštiti okoliša koje je BiH potpisala i kako bi se osiguralo neosporavano zastupanje i sistematsko izvještavanje u ime BiH, BiH treba hitno formalizirati postupak imenovanja Nacionalne kontaktne tačke za BiH (3. kvartal 2023.).

Napredak u koordiniranom usklađivanju propisa na svim nivoima vlasti s pravnom stečevinom EU i njihova provedba, te aktivnosti na dosljednoj i koordiniranoj provedbi u podsektorskim strategijama

- BiH se potiče da unaprijedi važeće propise (uključujući zakone o vodama) kako bi se dodatno uskladili s *acquisom* EU u vezi s vodama, uključujući i pitanja pročišćavanja komunalnih otpadnih voda, pitke vodu i poplava. To bi trebalo uraditi na koordiniran i usklađen način kako bi se osigurala održivost ulaganja, kao što su ulaganja u postrojenja za pročišćavanje otpadnih voda.
- BiH treba da preuzme obavezu i provede neophodne reforme u ovoj oblasti kako bi upotpunila napore donatora i omogućila održivost i dobro upravljanje vodnim sektorom.

- BiH treba usvojiti cjelodržavnu strategiju o upravljanju otpadom (4. kvartal 2023.) kako bi osigurala koordinirani pristup rješavanju prioritetnih pitanja za zemlju i ujednačeno usklađivanje s pravnim propisima EU, što je od posebnog značaja u kontekstu kružne ekonomije i Zelene agende za Zapadni Balkan.
- BiH treba intenzivirati aktivnosti na primjeni principa hijerarhije otpada, uključujući efikasno rješavanje različitih tokova otpada, te započeti pripreme (3. kvartal 2023.) za izradu propisa u cilju usklađivanja sa Strategijom EU za plastiku i Direktivom o jednokratnoj upotrebi plastike.
- Potrebno je da BiH izradi cjelodržavnu strategiju (4. kvartal 2023.) kako bi sistematski i efikasno rješavala pitanje zagađenja zraka te uskladila svoje propise s *acquisom* EU u bliskoj koordinaciji između svih nivoa vlasti.
- Potrebno je da BiH ubrza uspostavu koordinirane i funkcionalne cjelodržavne mreže za praćenje kvaliteta zraka kako bi se osigurali pouzdani podaci za Vladu i građane BiH.
- BiH treba uskladiti propise sa Direktivom EU o smanjenju nacionalnih emisija određenih atmosferskih zagađujućih materija (Direktiva (EU) 2016/2284), a posebno ubrzati unapređenje inventara emisija, omogućiti funkcioniranje Registra ispuštanja i prenosa zagađujućih materija i aktivnosti na punoj ratifikaciji i provedbi Konvencije o zraku i njenih protokola (4. kvartal 2023.).
- BiH bi trebala uskladiti propise s Direktivom o industrijskim emisijama (1. kvartal 2024.) i uspostaviti funkcionalan cjelodržavni Registar ispuštanja i prenosa zagađujućih materija (PRTR) (1. kvartal 2024.), čime će se omogućiti pristup javnosti i slanje prikupljenih podataka institucijama EU-a.
- BiH treba nastaviti aktivnosti na ratifikaciji Protokola uz Aarhušku konvenciju o registrama ispuštanja i prenosa zagađujućih materija (1. kvartal 2024.).
- BiH treba osigurati primjenu Nacionalnog plana za smanjenje emisija (4. kvartal 2023.) i usvojiti tehničke i finansijske mjere neophodne u tu svrhu (4. kvartal 2023.).
- Imajući u vidu značaj zaštite prirode/biodiverziteta u okviru Zelenog plana EU i visokog potencijala BiH u ovoj oblasti, BiH treba ostvariti napredak u ovoj oblasti. U tom cilju, BiH treba intenzivirati usklađivanje sa *acquisom* EU u ovoj oblasti (uključujući navedene Direktive EIA i SEA) i uvesti mehanizme za zaštitu prirode i biodiverziteta. (4. kvartal 2023.).
- Potrebno je da BiH poduzme značajne napore kako bi uskladila i provela propise EU o buci iz okoliša u cijeloj zemlji (4. kvartal 2023.).

Mehanizam Unije za civilnu zaštitu (UCPM)

- Kao država učesnica u Mehanizmu Unije za civilnu zaštitu (UCPM), BiH treba aktivno učestvovati u aktivnostima u okviru Mehanizma (obuke, vježbe, sastanci stručnih radnih grupa, dostavljanje projekata), uključujući registraciju kapaciteta u fondu civilne zaštite.
- BiH treba provesti interne postupke koji su na snazi za koordinaciju prilikom slanja međunarodne pomoći (3. kvartal 2023.).
- BiH treba finalizirati ratifikaciju Administrativni sporazum o pristupanju UCPM-u (2. kvartal 2023.).
- BiH bi trebala izvještavati o praćenju i provedbi niza ciljanih preporuka iz Izvještaja sa misije stručne procjene u kratkoročnom, srednjoročnom i dugoročnom periodu. (3. kvartal 2023.).
- BiH je dužna preduzeti neophodne korake za uvođenje jedinstvenog evropskog broja 112 za hitne slučajeve. Vlade entiteta i Brčko Distrikta treba da usvoje Studiju izvodljivosti 112 (koja treba biti završena u julu 2023. godine, dakle 3. kvartal 2023.) i njene preporuke.

Paralelno s tim, BiH treba poduzeti završne korake na uspostavljanju pravne osnove i preduzeti sve druge neophodne korake kako bi bila spremna provesti jedinstveni evropski broj 112 za hitne slučajeve. (4. kvartal 2023.)

KLIMATSKA POLITIKA

- Da bi se osigurao strateški pristup sistematskom usklađivanju sa *acquisom* u oblasti klime i učinkovita provedba, BiH treba izraditi (4. kvartal 2023.) i usvojiti (2. kvartal 2024.) Zakon o klimi.
- BiH treba dati prioritet usklađivanju s Uredbom o upravljanju (2. kvartal 2024.), propisima o MRV-u (2. kvartal 2024.) i sistemom EU za trgovanje emisijama.
- Potrebno je da BiH uzme u obzir sve relevantne strategije i odgovarajuće planove, posebno u energetske sektoru, kako bi omogućila provedbu Pariškog sporazuma te dekarbonizaciju privrede zemlje u skladu sa ciljevima Zelene agende za Zapadni Balkan, za koje je preuzela obavezu.
- BiH treba finalizirati i dostaviti nacrt integriranog nacionalnog energetskeg i klimatskog plana (NECP) Sekretarijatu Energetske zajednice do 30. juna 2023. i usvojiti ga, u skladu s preporukama Energetske zajednice (2. kvartal 2024.).
- BiH treba bez odlaganja izvještavati o provedbi ažuriranog Nacionalnog utvrđenog doprinosa (NDC) za period 2020.-2030. prema Pariškom sporazumu (2. kvartal 2023.).
- Kako ne bi propustila mogućnosti koje pruža zelena tranzicija, BiH treba da se usredsredi na postepeno izbacivanje iz upotrebe uglja i da investira u obnovljive izvore energije, da unaprijedi i ojača svoju administrativnu strukturu i međuinstitucionalnu saradnju u oblasti klimatskih promjena kako bi odgovorila na potrebu za jačanjem klimatskih mjera na održiv način koji prevazilazi okvire trenutnih pojedinačnih projekata. Ovo se posebno odnosi na provedbu Nacionalno utvrđenog doprinosa za cijelu zemlju. Treba intenzivirati i aktivnosti podizanja svijesti.

REGIONALNI RAZVOJ

- BiH treba ojačati institucionalne i administrativne kapacitete u smislu programiranja, provedbe, monitoringa i evaluacije sredstava EU-a kako bi poboljšala nivo pripremljenosti za provedbu Regionalne politike EU
- BiH mora poboljšati proces određivanja prioriteta planiranih intervencija u kontekstu programiranja fondova EU, te što je prije moguće usvojiti potrebnu listu prioriternih projekata u oblasti energije (3. kvartal 2023.) te revidirati listu u oblasti okoliša (3. kvartal 2023.) kako bi se osiguralo da budu u skladu s ciljevima Zelene agende za Zapadni Balkan.
- BiH treba bez odlaganja usvojiti cjelodržavnu Strategiju regionalnog razvoja, s kojom se kasni, kako bi valorizirala razvojni potencijal svih regija i smanjila regionalne i lokalne nejednakosti u BiH (2. kvartal 2024.).
- BiH treba biti aktivnija u svim makro-regionalnim strategijama (EUSAIR i EUSDR), ugraditi ih u svoje državne i regionalne razvojne strateške dokumente i realizirati ih koristeći sve raspoložive izvore finansiranja (2. kvartal 2024.).

ENERGETIKA

Obaveze iz Ugovora o Energetskoj zajednici

- BiH treba nastaviti sa izradom integriranog Nacionalnog energetskog i klimatskog plana (NECP) u konsultacijama sa svim relevantnim stranama i dostaviti nacrt plana Sekretarijatu Energetske zajednice na pregled do 30. juna 2023., koji na integrisan način rješavati, između ostalog, pitanje ciljeva obnovljive energije, politika i mjera prema dimenziji NECP za dekarbonizaciju privrede, te usvojiti ga do 2. kvartala 2024.
- BiH treba bez odlaganja uskladiti propise na državnom nivou u oblasti električne energije i plina sa Trećim energetskim paketom i Paketom za čistu energiju, čime bi se spriječila dalja kašnjenja u otvaranju tržišta energije, razdvajanju i spajanju tržišta, treba uspostaviti tržišta električne energije sa kupovinom unaprijed i isti dan, i ostvariti dalji napredak u reformskim mjerama povezivanja (3. kvartal 2023.). Zakonodavstvo na državnom nivou mora biti popraćeno potpuno usklađenim zakonima na entitetskom nivou (1. kvartal 2024.).
- BiH treba ispraviti sva uočena kršenja *acquisa* EU i Ugovora o energetskoj zajednici, a posebno u pogledu pravila o državnoj pomoći i treba odmah prekinuti finansiranje nove infrastrukture za uglj koji je predmet postupka za utvrđivanje povrede (1. kvartal 2024.).
- BiH se treba pridružiti regionalnoj platformi garancija porijekla kako bi se proizvođačima obnovljive energije omogućio dodatni prihod. Iako su elektronski registri uspostavljeni i energetski regulatori ih mogu koristiti, imenovana tijela za izdavanje još uvijek nisu potpisala direktne sporazume s pružateljem usluga kako bi se omogućio rad sistema (2. kvartal 2023.).
- Novoizabrani Parlament FBiH treba usvojiti paket zakona (zakon o energiji, zakon o obnovljivim izvorima energije i zakon o električnoj energiji) imajući u vidu sve podobnosti koje bi donošenje ovih zakona donijelo zemlji (4. kvartal 2023.).
- Potrebno je da BiH usvoji i provede sveobuhvatnu strategiju obnove zgrada radi unapređenja energetske efikasnosti i smanjenja potražnje, usvoji propise i uvede podsticaje za privatni sektor i domaćinstva (4. kvartal 2023.).
- BiH treba uskladiti propise i provesti Uredbu o pripravnosti na rizike kako bi se povećala otpornost u slučaju druge energetske krize (4. kvartal 2023.).

TEN-E i povezivanje

- BiH treba, u bliskoj saradnji među svim nivoima vlasti i uz konsultacije sa civilnim društvom, nastaviti s provedbom akcionih planova na državnom i entitetskom nivou unutar cjelodržavne okvirne energetske strategije, kako bi se radilo na ciljevima iz energetske strategije koji se odnose na prelazak na čistu i održivu energiju i na kombinaciju izvora energije. BiH treba posvetiti posebnu pažnju pitanjima zaštite okoliša i klimatskih promjena te pripadajućim obavezama koje proizilaze iz *acquisa*, kao što su procjene utjecaja na okoliš i strateške ocjene uticaja na okoliš za sve tekuće i planirane investicijske projekte u oblasti proizvodnje energije.

Unutrašnje energetsko tržište

- BiH treba preduzeti konkretne korake ka zakašnjelim strukturalnim reformama na entitetskom nivou, kao što je pravno i funkcionalno razdvajanje operatora distribucijskog sistema u skladu sa odredbama Trećeg energetskog paketa, uključujući odvajanje

distribuirane proizvodnje i funkcionalno razdvajanje (4. kvartal 2023.). Dalje, Republika Srpska treba nastaviti sa ukidanjem regulacije cijena proizvodnje (2. kvartal 2024.).

- BiH treba usvojiti (1. kvartal 2024.) i provesti novi zakon kako bi se na odgovarajući način izvršilo restrukturiranje, certifikacija i regulisao rad operatora prenosnog sistema, kao i osigurati mogućnost tendera za imenovane operatore na tržištu električne energije kako bi se razvilo tržište sa kupovinom unaprijed i isti dan (3. kvartal 2023).
- BiH treba uložiti veće napore da zamijeni trenutne vršioce dužnosti uprave Državne regulatorne komisije za električnu energiju (TransCo) imenovanjem operativne upravne strukture (3. kvartal 2023). Ovo uključuje poziciju generalnog direktora, kao i odgovarajuće strukture upravnog i nadzornog odbora, uključujući imenovanje članova nadzornog odbora Nezavisnog operatora sistema čiji mandat je istekao.

Obnovljiva energija

- BiH se treba uskladiti sa *acquisem* EU o obnovljivim izvorima energije, kako bi se uspostavio pravni okvir na državnom nivou kojim su usklađene i definisane odgovornosti nacionalnih, regionalnih i lokalnih upravnih tijela za postupke ovlašćivanja, certificiranja i licenciranja (2. kvartal 2024.).
- BiH treba iskorištavani i ulagati u hidroenergiju na odgovoran način, konstruktivnim dijalogom između svih zainteresovanih strana uključujući civilno društvo, kao i u skladu sa pravilima i procedurama EU, posebno *acquisem* u oblasti okoliša, poštujući pritom principe transparentnosti, pravne sigurnosti i odgovornosti. Trebala bi uzeti u obzir kumulativni uticaj malih hidroelektrana na upravljanje vodama i prirodom (kontinuirano).

Energetska efikasnost

- BiH treba postaviti kao prioritet usvajanje državnog Akcionog plana za energetska efikasnost koji će uključivati ciljeve i mjere energetske efikasnosti (2. kvartal 2024.), dati prioritet usvajanju dugoročne strategije obnavljanja zgrada (4. kvartal 2023.) i završiti preuzimanje Direktive o energetska efikasnosti i Okvirne Uredbe o označavanju energetske efikasnosti (2. kvartal 2024.).

Nuklearna sigurnost i zaštita od zračenja

- BiH se potiče da pristupi Evropskoj platformi za razmjenu radioloških podataka (EURDEP) (4. kvartal 2023.).

TRANSPORT

Agenda za povezivanje

- BiH treba pojačati svoje napore za provedbu dogovorenih reformskih mjera za povezanost u oblastima prometa i energije.
- BiH treba uložiti veće napore da pronade potrebna finansijska sredstva za autoput Koridor Vc. Plan treba biti izrađen do kraja 2023.
- BiH treba nastaviti sa naporima za zaključivanje Sporazuma o željezničkim graničnim prelazima i njegovim protokolima sa Hrvatskom (2. kvartal 2024.).
- BiH još uvijek treba preuzeti ITS direktive u sektorima puteva, željeznica i unutrašnjih plovnih puteva, uspostaviti cjelodržavni sistem za prikupljanje podataka o saobraćajnim nesrećama i osigurati dovoljna budžetska sredstva kako bi se odgovorilo na potrebe održavanja i željezničke i cestovne osnovne mreže (2. kvartal 2024.).

- BiH treba povećati napore kako bi ispunila obaveze iz Ugovora o Transportnoj zajednici i njegovog Aneksa I.

Okvirna strategija transporta BiH i akcioni planovi: najnovije informacije

- BiH hitno treba nastaviti provedbu Okvirne strategije transporta i njenih akcionih planova u bliskoj saradnji sa svim nosiocima aktivnosti i dostaviti svoje godišnje izvještaje o provedbi Evropskoj komisiji (3. kvartal 2023.).
- BiH treba usvojiti ažuriranu Okvirnu strategiju transporta (1. kvartal 2024.).

Cestovni transport

- BiH treba dostaviti informacije o svojim planovima i aktivnostima u pogledu razvoja sistema putarina u skladu sa *acquisem* EU o interoperabilnosti elektronskih putarina i u pogledu naplate vozilima za korištenje određene infrastrukture do kraja 4. kvartala 2023.
- BiH se poziva da podrži EU u Evropskom sporazumu o radu posada vozila u međunarodnom cestovnom transportu (AETR) u vezi s provedbom pametnog tahografa i usklađivanjem relevantnih odredbi AETR-a sa izmijenjenim odredbama o vremenu vožnje i periodima odmora po Paketu mobilnosti 1 (usvojen u julu 2020.) do 3. kvartala 2023.
- BiH treba ojačati upravljanje sigurnošću cesta kroz uspostavljanje glavne Agencije za sigurnost cesta (4. kvartal 2023.) i potpuno provesti ostale aktivnosti utvrđene u Regionalnom akcionom planu za sigurnost cesta, uključujući i sveobuhvatnu državnu strategiju za sigurnost cesta za drugu deceniju Akcije za sigurnost na cestama (1. kvartal 2024.).
- BiH treba potpuno uskladiti svoje propise o prevozu opasnih roba sa *acquisem* EU (2. kvartal 2024.).

Željeznički transport

- BiH treba da na najbolji način iskoristi tehničku pomoć u usklađivanju Zakona o željeznicama BiH sa Četvrtim paketom Direktiva EU o željeznicama. Regionalni akcioni plan za željeznice, izrađen u okviru Transportne zajednice, bi trebao biti ključan u provođenju reformskih procesa u cijeloj BiH (do 4. kvartala 2023.).
- Kako bi se provele tehničke specifikacije EU za interoperabilnost (TSI), BiH treba, na osnovu TSI-a, početi sa revidiranjem i prečišćavanjem državnih željezničkih tehničkih i bezbjednosnih pravila u skladu sa *acquisem* EU i ovlastima Agencije za željeznice EU (ERA) (kontinuirano).
- BiH treba povećati napore kako bi se unaprijedila nezavisnost željezničkog regulatora, nacionalnog tijela nadležnog za sigurnost i nacionalnog tijela za istrage do kraja 2023.

Pomorski i transport unutrašnjim plovnim putevima

- BiH treba usvojiti propise na državnom nivou o plovidbi unutrašnjim plovnim putevima u skladu sa *acquisem* EU, te nastaviti s provedbom prekograničnog Okvirnog sporazuma za poboljšanje plovnosti rijeke Save (1. kvartal 2024.).

Vazdušni transport

- Po pitanju vazdušnog transporta, BiH treba i dalje osiguravati adekvatnu organizaciju i dovoljne resurse Agenciji za civilno vazduhoplovstvo za nadgledanje bezbjednosti i zaštite, kako bi postupila po nalazima Agencije za bezbjednost vazduhoplovstva EU.
- BiH se poziva i da ubrza izradu i usvajanje Zakona o vazduhoplovstvu kako bi se uskladila sa *acquisem* EU o vazduhoplovstvu u skladu sa Sporazumom o evropskom zajedničkom vazduhoplovnom prostoru (1. kvartal 2024.).

Prava putnika (sve vrste transporta)

- BiH treba ostvariti daljnji napredak u provedbi *acquisa* EU o pravima putnika u svim vrstama transporta do 4. kvartala 2023.